

ART. 29. SPOSÓB I SKUTKI POTRĄCENIA

Potrącenia dokonuje się przez oświadczenie złożone drugiej stronie. Oświadczenie ma moc wsteczną od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe.

A. Podstawy regulacji

A.1. Analiza prawnoporównawcza – źródła

Kwestia potrącenia z mocy prawa czy w wyniku oświadczenia dłużnika została już omówiona w uwagach do art. I:29. Pozostaje kwestia czasowego skutku oświadczenia o potrąceniu. Projekt powtarza tu rozwiązanie przyję-

te w art. 499 k.c. W kwestii momentu miarodajnego dla potrącenia kodeks zobowiązań zajmował podobne stanowisko w art. 254 §2, stanowiącym, że obie wierzytelności będą uważane za wzajemnie umorzone w całości lub w części z chwilą, kiedy stały się możliwe do potrącenia. Norma ta odpowiada sformułowaniu §389 niemieckiego kodeksu cywilnego. Rozwiązanie takie przewiduje również projekt reformy francuskiego prawa zobowiązań (art. 1243). Efekt taki wynika również z obecnego brzmienia francuskiego kodeksu cywilnego (art. 1190²²⁰). W europejskich projektach harmonizacyjnych przyjęto inne rozwiązanie. Artykuł III–6:106 DCFR, jak również art. 13:106 PECL zakłada, że skutki potrącenia liczą się od chwili złożenia oświadczenia. Podobne rozwiązanie zawiera projekt wstępny Gandolfiego (art. 132 [3] zd. 3). Rozwiązanie przyjęte w PECL jest motywowane rozwiązaniami przyjętymi w prawie państw skandynawskich oraz (przy zastrzeżeniu proceduralnego charakteru tej instytucji) w prawie anglosaskim²²¹.

A.2. Rozwój instytucji i założenia politycznoprawne

Projekt wychodzi z założenia, że przyjęte w art. 499 kodeksu cywilnego rozwiązanie odpowiada także współczesnym potrzebom. Podstawowa kwestia, która wymagała rozstrzygnięcia, dotyczy skutku czasowego oświadczenia o potrąceniu – czy oświadczenie to ma skutek retroaktywny czy też działa jedynie na przyszłość. To ostatnie rozwiązanie faworyzowane w europejskich projektach harmonizacyjnych nie wydaje się odpowiednie. Różnice dotyczą przede wszystkim skutków naruszenia zobowiązania, powstałych po zaistnieniu stanu potrącalności wierzytelności. Według rozwiązania przyjętego w niniejszym projekcie, złożenie oświadczenia o potrąceniu znosi skutki naruszenia zobowiązania, na przykład roszczenia odsetkowe lub odszkodowawcze. Jednak zniesienie tych skutków jest uzasadnione tym, że ostatecznie złożenie oświadczenia o potrąceniu było w gestii każdej ze stron. Ewentualne problemy mogą się pojawić w wypadku zbycia wierzytelności, jednak co do zasady przelew nie narusza możliwości potrącenia, dlatego kwestia ta ma pomijalne znaczenie.

B. Komentarz

B.1. Cel i znaczenie regulacji

Proponowany przepis rozstrzyga kwestię, że potrącenie nie następuje z mocy prawa, ale wymaga złożenia oświadczenia, oraz określa skutki (retroaktywne) tego oświadczenia.

²²⁰ Zob. F. Terré, Ph. Simler, Y. Lequette, *Les Obligations*, s. 1330–1331, nr 1405–1406; na wątpliwości związane ze sformulowaniem tego przepisu wskazywał R. Longchamps de Berrier, *Uzasadnienie*, s. 393.

²²¹ Ch. v. Bar, R. Zimmermann (red.), *Grundregeln des Europäischen Vertragsrechts*, Teil III, Sellier 2005, s. 735.

B.2. Kontekst regulacji - zakres zastosowania

Osobno uregulowano problem potrącenia wierzytelności przedawnionych (art. 1:32). Konsekwencją wstępnego skutku o wiadczenie o potrąceniu jest wyłączenie możliwości podniesienia zarzutu przedawnienia w sytuacji, gdy stan potrącenia nastąpił przed upływem terminu przedawnienia (art. 1:32 § 1 projektu).

B.3. Wykładnia

Komentowany przepis powtarza rozwiązanie przyjęte w kodeksie cywilnym. Obecnie obowiązujące zasady, dotyczące składania o wiadczenia o potrąceniu, jak i jego skutków pozostają w mocy.

B.4. Przykład

Wzajemne wierzytelności A i B były potrącalne. Ponieważ minął termin wymagalności, naliczane są odsetki karne. B złożył o wiadczenie o potrąceniu.

[Roszczenie o odsetki powstałe po chwili zaistnienia stanu potrącalności wygasa nie ze względu na retroaktywny skutek o wiadczenia o potrąceniu].

ART. 30. POTRĄCENIE PRZY RÓŻNYCH MIEJSCACH SPEŁNIENIA WIADCZE

Jeżeli przedmiotem potrącenia są wierzytelności, których miejsca spełnienia wiadczenia są różne, strona dokonująca potrącenia obowiązująca jest u drugiej strony sum potrzebnej do pokrycia wynikającej dla niej szkody.

A. Podstawy regulacji

A.1. Analiza prawnoporównawcza - różnica

Artykuł 1:30 odpowiada w pełni obecnie obowiązującemu art. 500 k.c., z tym tylko, że zastępuje termin „uszczerbek” terminem „szkoda”. Przepis ten wywodzi się z art. 255 k.z. Znajduje swój odpowiednik w art. 1296 francuskiego kodeksu cywilnego oraz w § 391 ust. 1 niemieckiego kodeksu cywilnego. Niemiecki kodeks cywilny reguluje tę kwestię nieco inaczej niż prawo polskie. Wskazany §391 zawiera także ust. 2, który stanowi, że w przypadku gdy wiadczenie ma być spełnione w określonym czasie i w określonym miejscu, to w przypadku wątpliwości należy przyjąć, że potrącenie z wierzytelności, z której wiadczenie powinno być spełnione w innym miejscu, nie jest dopuszczalne.